

Marek Gedl **(30 VI 1934–26 IX 2014)**

U progu jesieni 2014 r. odszedł prof. Marek Gedl, pozostawiając liczne grono uczniów, przyjaciół i współpracowników w smutku i zadumie nad przemijaniem, ale też w poczuciu podziwu i wdzięczności za wielkie dzieło swego życia. Archeologia straciła wybitnego, europejskiej rangi uczonego, wspaniałego erudyty o wszechstronnych zainteresowaniach i ogromnym dorobku naukowym. Dla kilku pokoleń swych licznych podopiecznych Profesor stanowił wzór badacza o wielkiej pasji i pracowitości. Był mistrzem i wychowawcą, dążącym do prawdy bez kompromisów. Życie wypełnił posługą na rzecz nauki i Uniwersytetu Jagiellońskiego, z którym związał całą swoją drogę zawodową.

Marek Gedl urodził się 30 czerwca 1934 w Bielsku Białej. Część dzieciństwa spędził w Warszawie. W wieku dziesięciu lat był harcerzem Szarych Szeregów i kurierem w Powstaniu Warszawskim, po upadku którego wraz z matką na stałe przeniósł się do Krakowa. Maturę zdał w świetnym II Liceum im. Króla Jana III Sobieskiego, następnie zaś podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jeszcze w ich trakcie, jako student wyjątkowo utalentowany, objął stanowisko zastępcy asystenta w Katedrze Archeologii Przedhistorycznej. Kolejne szczeble awansu naukowego pokonywał w latach 1960 (doktorat), 1966 (habilitacja) i 1976 (profesura), uzyskując stopnie i tytuł na podstawie prac, z których każda ma trwałe miejsce w podstawowej bibliografii archeologicznej. Równocześnie obejmował stanowiska uczelniane, będąc – jako prawdziwy „człowiek Uniwersytetu” – pracownikiem zawsze oddanym, podejmującym zadania trudne, często niewdzięczne. Był współorganizatorem Instytutu Archeologii, powołanego w 1971 r. Dwa lata później organizował podyplomowe studium muzeologiczne, którym następnie kierował przez 11 lat. W macierzystej placówce pełnił ważne funkcje organizacyjne, przede wszystkim zaś był kierownikiem Zakładów Archeologii Polski i Archeologii Epoki Brązu. Gościnnie wykładał na uniwersytetach w Bratysławie, Halle, Kijowie, Münster i Stralsundzie. Swą akademicką służbę Profesor zakończył w 2006 r. po pięćdziesięciu latach nadzwyczaj

owocnej pracy dydaktycznej. W 2010 r. Uniwersytet Jagielloński uczcił go uroczystym odnowieniem doktoratu.

Działalność naukowa prof. Marka Gedla poświęcona była przede wszystkim odtwarzaniu prawidłowości rozwoju kulturowego Europy w drugim i pierwszym tysiącleciu przed Chrystusem. Szczególne znaczenie mają jego dokonania w studiach nad fenomenem kultury pól popielnicowych, która przez 1000 lat była wyrazicielką tożsamości ówczesnych społeczności centralnej części kontynentu. Bardzo duże znaczenie w pracy naukowej Profesora miały badania terenowe. Symbolicznego wręcz charakteru nabrały w tradycji środowiska polskich archeologów prowadzone przez niego wykopaliska na wielkim cmentarzysku z epok brązu i żelaza w Kietrze koło Głubczyc. Publikacje wyników tych wieloletnich prac zapewniły ich autorowi trwałe miejsce w źródłoznawstwie prehistorycznym.

Wielkość naukowego dzieła Profesora określa, między innymi, liczba opublikowanych przez niego prac. Bibliografia ta składa się z ponad 500 pozycji, w tym 38 książek. Wiele z nich wchodzi w skład kanonu lektur archeologicznych. Wśród tych bardzo znaczących dzieł wybijają się kilkanaście opublikowanych przez Profesora tomów wydawanej w Niemczech monumentalnej serii *Prähistorische Bronzefunde*. Za to osiągnięcie w 2004 r. przyznano Markowi Gedlowi „Laur Jagielloński” – najwyższe wyróżnienie naukowe Uniwersytetu. Za swoje osiągnięcia Profesor otrzymał kilkanaście nagród ministerialnych, został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżami Kawalerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Uniwersytet Rzeszowski uhonorował go doktoratem honoris causa. Miarą autorytetu Marka Gedla były członkostwa licznych instytucji i stowarzyszeń naukowych. Szczególne znaczenie miała dla niego godność członka Polskiej Akademii Umiejętności. Zasiadał w Komisji Epok Miedzi i Brązu Akademii Nauk Pre- i Protohistorycznych, Niemieckim Instytucie Archeologicznym i Instytucie Śląskim. Był członkiem Komitetu Nauk Pre- i Protohistorycznych PAN oraz licznych rad naukowych, muzealnych i redakcyjnych w różnych wydawnictwach.

Prof. Marek Gedl był człowiekiem twardych zasad i bezkompromisowych, uczciwych sądów. Nie ulegał ani fascynacjom zmiennymi ideologiami, ani też politycznym presjom; był ostrożny wobec chwytliwych – również naukowych – nowinek. Wywarł wielki wpływ na postawy zawodowe, a także życiowe wielu swoich uczniów i współpracowników. Jego odejście jest wielką stratą. Znajdujemy jednak – jak w pięknym wspomnieniu napisał Jan Chochorowski, jego wybitny uczeń – ziarna nadziei i optymizmu: wielkie dzieło życia i pracy Marka Gedla oraz pamięć serdeczną, dzięki którym zostanie on nadal wśród nas.

Janusz Kruk